

STORTINGET

Innst. 41 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 66 L (2019–2020) unntatt kap. 9,10,12,14 og 16

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Denne proposisjonen følger opp en rekke anmodningsvedtak fra Stortinget og enkelte handlingsplaner. Den følger også opp utilsiktede konsekvenser ved ikrafttredelsen av straffeloven 2005.

Justiskomiteen besluttet og fikk presidentskapets samtykke til først å behandle deler av proposisjonen og på et senere tidspunkt behandle resten, jf. Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd. Denne innstillingen omhandler derfor proposisjonens kapitler 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 13, 15, 17, 18 og 19. Det vises til Innst. 328 L (2019–2020) for behandling av kapitlene 9, 10, 12, 14 og 16.

I kapittel 3 foreslås endringer i avvergingsplikten. Straffeloven § 196 fastsetter en straffsanksjonert avvergingsplikt som rammer den som gjennom anmeldelse eller på annen måte unnlater å forsøke å hindre visse alvorlige straffbare handlinger eller følgene av disse. Plikten gjelder for enhver og uten hensyn til taushetsplikt, og den inntreffer når avverging «fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig» at den aktuelle straffbare handlingen er eller vil bli begått. De straffbare handlingene som omfattes av avvergingsplikten, er uttømmende oppregnet i § 196 første ledd bokstav a til c, sammenholdt med annet ledd. Overtredelse av bestemmelsen straffes med bot eller fengsel inntil ett år. Det foreslås i proposisjonen at terrorhandlinger og ter-

rorforbund, alvorlig miljøkriminalitet, tvangsekteskap, grov menneskehandel og grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år skal omfattes av avvergingsplikten, at avvergingsplikten for kjønnslemlestelse utvides, og at avvergingsplikten ved prevensjonsveiledning presiseres. Forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 787, 29. mai 2018, om tiltak mot kjønnslemlestelse.

I kapittel 4 foreslås en kriminalisering av utenomrettslige tvangsekteskap. Tvangsekteskap inngås ofte mer eller mindre uformelt. Det vil si at ekteskapet inngås i samsvar med en religiøs eller kulturell tradisjon. Brudeparet kan for eksempel være viet av en prest eller imam uten vigselfrett. Slike vigslar betegnes gjerne som religiøse vigslar, uformelle ekteskap eller utenomrettslige ekteskap. Straffelovens forbud mot tvangsekteskap i § 253 første ledd rammer kun formelt gyldige ekteskap. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår nå en særskilt kriminalisering av utenomrettslige tvangsekteskap. Utenomrettslige tvangsekteskap foreslås likestilt med formelle tvangsekteskap. Strafferammen i bestemmelsen er fengsel inntil 6 år.

I kapittel 5 er det foretatt en vurdering av om det er ønskelig å presisere vilkåret om «utilbørlig press» i straffeloven § 253 om tvangsekteskap. Departementet viser til at det synes klart at formuleringen «utilbørlig press» omfatter ulike former for kvalifisert psykisk og sosialt press. En slik tolkning er i tråd med en naturlig forståelse av ordlyden. På denne bakgrunnen kan departementet ikke se at en endring er nødvendig for å ramme atferd som i dag ikke omfattes av bestemmelsen. Grensen for det straffbare vil avhenge av en helhetlig vurdering av den konkrete situasjonen, hvor viktige momenter blant annet vil være hva presset består av, varigheten av presset og hvor sterkt det er. Dette følger opp anmodnings-

vedtak nr. 789, 29. mai 2018, om utvidelse av straffeloven § 253.

I kapittel 6 foreslås en avklaring av at forsøk på kjøp av sex er straffbart. Departementet legger til grunn at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester var straffbart etter straffeloven 1902, og at en avkriminalisering av forsøk på kjøp av seksuelle tjenester ikke synes å være en tilsiktet virkning av ikrafttreddelsen av ny straffelov i 2005. Det fremstår etter lovendringen som uklart om forsøk er straffbart. Departementet foreslår å oppheve straffeloven § 316 annet ledd og videreføre strafferammen på fengsel inntil ett år som den alminnelige strafferammen i straffebudet. En slik endring vil gjøre det klart at forsøk er straffbart, jf. straffeloven § 16. For øvrig innebærer forslaget en løsning som passer bedre med systematikken i straffeloven. Forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 699, 7. mai 2018.

I kapittel 7 er det foreslått et straffebud om utleie av lokaler som benyttes til grov utnyttelse av arbeidstakere. Forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 130, 7. desember 2015. Departementet foreslår at utleier skal kunne straffes dersom han eller hun utviser forsett eller grov uaktsomhet om at lokaler leies ut til virksomhet som driver med grov eller gjentatt ulovlig utnyttelse av noens arbeidskraft. Departementet foreslår også en presisering i straffebestemmelsen om menneskehandel som innebærer å endre vilkåret «arbeid eller tjenester» i straffeloven § 257 første ledd bokstav b tilbake til «tvangsarbeid eller tvangstjenester».

I kapittel 8 er det foreslått flere lovendringer som styrker det strafferettslige diskrimineringsvernet for transpersoner og andre som har en kjønnsidentitet eller et kjønnsuttrykk som bryter med omgivelsenes forventninger. Departementet foreslår å tilføye «kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk» som diskrimineringsgrunnlag i straffeloven § 77 om skjerpene omstendigheter, § 174 om tortur, § 185 om hatefulle ytringer, § 186 om diskriminering, § 264 om grove trusler, § 272 om grov kroppskrenkelse, § 274 om grov kroppsskade og § 352 om grovt skadeverk. Forslaget i proposisjonen følger opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 698, 7. mai 2018. Departementet foreslår videre at formuleringen «homofil orientering» endres til «seksuell orientering» i de ovennevnte bestemmelsene. Endringen gjør det tydeligere at også bifile har et særskilt strafferettslig vern mot diskriminering. Departementet fremmer etter en helhetsvurdering ikke forslag om å tilføye «kjønn» som diskrimineringsgrunnlag i straffeloven §§ 77, 185, 186, 264, 272, 274 og 352.

I kapittel 11 foreslås det at gjentatt eller graverende ulovlig befatning med våpendeler skal rammes av straffelovens bestemmelser. Dette betyr at ulovlig befatning med våpendeler får tilsvarende strafferamme som ulovlig befatning med skytevåpen og ammunisjon.

Kapittel 13 gjelder endringer i straffebudet om krenkelser av representant for fremmed stat. Straffansvaret for fornærmelser av diplomater presiseres av hensyn til ytringsfriheten, gjennom et vilkår om at bare rettsstridige fornærmelser kan straffes. I tillegg foreslås det å utvide bestemmelsens anvendelsesområde til å gjelde for representanter for mellomstatlige organisasjoner samt for familiemedlemmer som tilhører representanters husstand. Forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 96, 2. desember 2016.

I kapittel 15 foreslås det endringer i reglene om foreldelse. For det første foreslås det forlenget foreldelsesfrist eller utskutt foreldelsesfrist i enkelte saker for å sikre muligheten til å etterforske sakene før foreldelse inntreffer. Forslagene gjelder utskutt foreldelsesfrist i saker om seksuell handling med barn under 16 år samt forlenget foreldelsesfrist (økning fra to til fem år) for å tvinge eller forlede et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. I tillegg foreslås utskutt foreldelsesfrist i saker etter § 196 om manglende avverging av handlinger som er omfattet av straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner, § 284 om kjønnslemlestelse, § 299 om voldtekt av barn under 14 år og § 303 om grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år. Det foreslås en forlengelse i foreldelsesfristen (økning fra to til fem år) for grovt uaktsomt bedrageri.

Det følger av straffeloven § 305 at å tvinge eller forlede et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd straffes med fengsel inntil ett år med mindre forholdet rammes av strengere straffebestemmelser. Departementet foreslår heving av strafferammen etter straffeloven § 305 til to år for å få en foreldelsesfrist på fem år. Samtidig går departementet ikke inn for å innføre regler om utskutt foreldelse for saker etter denne bestemmelsen.

For det andre foreslås en viss utvidelse av unntaket fra foreldelse. Departementet foreslår at straffansvaret for overtredelse av straffeloven § 175 om grov tortur og § 171 b om grov tvungen forsvinning ikke skal foreldes såfremt en dødsfølge inngår i vurderingen av om lovbruddet er grovt. Forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 462, 17. mars 2015. Det foreslås også unntak for foreldelse av idømt straff i visse tilfeller.

Kapittel 17 inneholder forslag til adgang til å bruke visse tvangsmidler ved enkelte mindre alvorlige lovbrudd, slik det var mulighet til etter gammel straffelov. De fleste av straffeprosesslovens regler som gir hjemmel for tvang overfor mistenkte eller andre, forutsetter mistanke om en straffbar handling av en viss alvorlighetsgrad. For en rekke tvangsmidler er det en forutsetning at mistanken gjelder en straffbar handling som etter loven kan medføre «frihetsstraff». Straffeloven av 2005 har ført til at man i etterforskningen av en del straffbare handlinger som nå kun har bøtestraff som reaksjon, ikke lenger kan bruke straffeprosessuelle tvangsmidler

som har «frihetsstraff» som vilkår. Behovet for å kunne benytte tvangsmidler i etterforskningen av mindre alvorlige lovbrudd må avveies mot det inngrepet dette vil representere overfor siktede. Departementet fremmer, etter en avveining av ulike hensyn, forslag om adgang til ransaking av rom (straffeprosessloven § 192) i saker etter straffeloven § 326 om mindre underslag og § 334 om mindre heleri, samt adgang til ransaking av person (straffeprosessloven § 195) i saker etter straffeloven § 162 om brudd på identifikasjonsplikten, § 326 om mindre underslag, § 334 om mindre heleri og § 353 om mindre skadeverk.

Kapittel 18 gjelder klargjøring av at påtalen anses ubetinget offentlig når ikke offentlig myndighet har begjært påtale. Departementet foreslår at det kun er når offentlig myndighet har begjært påtale, eller der det foreligger andre vilkår for påtale, at det er nødvendig å innta opplysning i tiltalebeslutningen.

I kapittel 19 foreslås det at påtalekompetansen for skattesvik og for brudd på allmenngjøringsloven legges til politiet. Politiet hadde påtalekompetanse i slike saker før straffeloven 2005 trådte i kraft. Påtalekompetansen ble imidlertid flyttet til statsadvokaten som følge av endringer foretatt i forbindelse med ikraftsetting av straffeloven. Så langt departementet kan se, var denne flyttingen av påtalekompetanse ikke tilsiktet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Martin Henriksen, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kari Kjønnaas Kjos, fra Senterpartiet, Jan Böhler og Jenny Klinge, fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, og fra Venstre, Solveig Schytz, viser til Prop. 66 L (2019–2020) Endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.). Komiteen understreker at denne proposisjonen følger opp en rekke anmodningsvedtak fra Stortinget og enkelte handlingsplaner. Den følger også opp utilsiktede konsekvenser ved ikrafttreddelsen av straffeloven 2005. Komiteen viser til at kapitlene 9, 10, 12, 14 og 16 ble behandlet våren 2020, og det er følgelig proposisjonens resterende kapitler som behandles høsten 2020.

Kapittel 3

Komiteen viser til at det i kapittel 3 foreslås endringer i avvergingsplikten. Det foreslås at terrorhandlinger og terrorforbund, alvorlig miljøkriminalitet, tvangsekteskap, grov menneskehandel og grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år omfattes av

avvergingsplikten, at avvergingsplikten for kjønnslemlestelse utvides, og at avvergingsplikten ved preventjonsveiledning presiseres. Komiteen understreker at dette forslaget følger opp anmodningsvedtak nr. 787 av 29. mai 2018 om tiltak mot kjønnslemlestelse.

Komiteen viser til at straffeloven § 196 etter gjeldende rett fastsetter en straffsanksjonert avvergingsplikt som rammer den som gjennom anmeldelse eller på annen måte unnlater å forsøke å hindre visse alvorlige straffbare handlinger eller følgene av disse. Plikten gjelder for enhver og uten hensyn til taushetsplikt. De straffbare handlingene som omfattes av avvergingsplikten, er uttømmende regulert i § 196 første ledd bokstav a til c, sammenholdt med annet ledd. Komiteen understreker at avvergingsplikten etter straffeloven § 196 markerer en grunnleggende samfunnsplikt og innebærer et viktig unntak fra reglene om taushetsplikt. Komiteen understreker også at kjernen i avvergingsplikten bør være en plikt til å hindre alvorlige forbrytelser mot rikets indre og ytre sikkerhet, store skadeforvoldelser, terrorhandlinger, grove seksuallovbrudd og grove legemskrenkelser.

Komiteen viser til at det foreslås å erstatte vilkåret «straffbar handling» med «lovbrudd». Bakgrunnen for forslaget er at ordlyden av vilkåret «straffbar handling» i utgangspunktet tilsier at alle straffbarhetsvilkår må være oppfylt. Etter lovens forarbeider var det imidlertid ikke intensjonen å utelukke avvergingsplikt for lovbrudd hvor gjerningspersonen ikke utviser skyld eller er tilregnelig, slik ordlyden tilsier. Komiteen presiserer at dette rettes opp ved å endre ordlyden av vilkåret, og at ved å endre ordlyden presiseres det at man har en plikt til å avverge rettsstridige handlinger selv om gjerningsmannen selv er utilregnelig eller ikke handler med nødvendig skyld.

Komiteen understreker at det i kapittel 3 også foreslås en utvidelse av avvergingsplikten til å gjelde flere lovbrudd enn hva som er tilfelle etter dagens rettsstilstand. Det har ved flere anledninger blitt pekt på behovet for å vurdere en utvidelse av avvergingsplikten til flere lovbrudd, både hva gjelder menneskehandel, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og flere typer seksuallovbrudd.

Komiteen viser til at det foreslås å innta straffeloven § 131 om terrorhandling og § 133 om terrorforbund i straffeloven § 196, slik at disse handlingene omfattes av avvergingsplikten. Komiteen understreker at slike handlinger ligger i kjerneområdet for avvergingsplikten, og viser til viktigheten av at politiet på et tidlig tidspunkt får opplysninger om personer som er i en forbedelsesfase til terrorhandlinger. At straffebudet om terrorforbund inntas i bestemmelsen om avvergingsplikt, innebærer blant annet at den lovbestemte taushetsplikten ikke vil være til hinder for å melde fra til politiet, og dette gjelder selv om den reelle risikoen for at det vil bli begått en terrorhandling, ikke er kjent.

Komiteen viser til at det foreslås at departementet går inn for at bestemmelsen om alvorlig miljøkriminalitet i straffeloven § 240 skal omfattes av avvergingsplikten. Alvorlig miljøkriminalitet straffes med fengsel inntil 15 år eller inntil 6 år, og bestemmelsen rammer handlinger som kan medføre store skadeforvoldelser. Komiteen understreker at også denne bestemmelsen ligger i kjerneområdet for avvergingsplikten.

Komiteen viser til at departementet i proposisjonen foreslår å innta menneskehandel i straffeloven § 196. Komiteen understreker at menneskehandel har alvorlige konsekvenser for den enkeltes livsutfoldelse og helse, og at de alvorlige tilfellene av menneskehandel er sammenlignbare med de krenkelsene som etter lovens forarbeider anses å ligge i kjernen av avvergingsplikten. I likhet med de øvrige lovbrudd som er nevnt i straffeloven § 131 første ledd, vil overtredelse av straffeloven § 257 om menneskehandel eller § 258 om grov menneskehandel anses som en terrorhandling dersom den begås med terrorhensikt. Komiteen presiserer at dette gir uttrykk for at det dreier seg om svært alvorlige lovbrudd, noe som tilsier at menneskehandel bør omfattes av avvergingsplikten. Komiteen viser til at en innlemmelse av bestemmelsen om menneskehandel i straffeloven § 196 vil tydeliggjøre at taushetsplikten ikke er til hinder for å melde fra til politiet dersom man er sikker på eller regner det som sannsynlig at noen vil bli utsatt for menneskehandel. Det vil dermed legges til rette for at slik kunnskap videreformidles til politiet.

Komiteen viser til at det i proposisjonen foreslås å ta straffeloven § 253 om tvangsekteskap inn i § 196 om avvergingsplikt. Komiteen understreker at bakgrunnen for forslaget er at tvangsekteskap er en alvorlig krenkelse av menneskers frihet og således en handling som befinner seg i kjernen av de handlinger som avvergingspliktens formål retter seg mot. Komiteen viser til at gjerningspersonene typisk vil befinne seg i den nærmeste familien rundt fornærmede, noe som vil gjøre fornærmede ekstra sårbar. Komiteen presiserer at en avvergingsplikt vil være et tydelig signal om at samfunnet verken aksepterer tvangsekteskap eller passivitet fra personer som er kjent med et nært forestående tvangsekteskap. En avvergingsplikt vil dessuten være viktig for å hindre at taushetsplikt står i veien for anmeldelse fra for eksempel ansatte i skolen, helse- og omsorgstjenesten og trossamfunn.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonen foreslås å inkludere straffeloven § 262 annet ledd om inngåelse av ekteskap med barn under 16 år i straffeloven § 196. Komiteen presiserer at inngåelse av ekteskap med barn under 16 år er en alvorlig krenkelse som kan ha betydelige konsekvenser for barnet i lang tid. Komiteen understreker at utvidelsen også vil omfatte utenomrettslige ekteskap med personer under 16 år.

Komiteen viser til at departementet i proposisjonen går inn for å inkludere straffeloven § 303 om grov seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år i avvergingsplikten. Komiteen understreker at handlinger som omfattes av denne bestemmelsen, innebærer svært alvorlige og grove krenkelser og således ligger i kjerneområdet for avvergingsplikten. Komiteen understreker også at høringsinstansene har gitt nærmest entydig støtte til å innlemme denne bestemmelsen i avvergingsplikten og således styrke vernet for barn mellom 14 og 16 år som utsettes for seksuelle overgrep.

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 3 videre foreslås å inkludere plikten til å avverge kjønnslemlestelse i straffeloven § 196. Bakgrunnen for forslaget er anmodningsvedtak nr. 787 fra Stortinget av 29. mai 2018, der det heter at:

«Stortinget ber regjeringen vurdere nye tiltak mot kjønnslemlestelse, herunder tydeliggjøre foreldres ansvar for å avverge og anmelde slike alvorlige straffbare forhold».

Komiteen viser til at plikten til å avverge kjønnslemlestelse i dag er regulert i en egen bestemmelse. Avvergingsplikten etter denne bestemmelsen retter seg imidlertid kun mot en bestemt personkrets, nærmere bestemt yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, sosialtjenesten, helse- og omsorgstjenesten, skole, skolefritidsordninger og trossamfunn, samt forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. I motsetning til denne bestemmelsen retter avvergingsplikten etter straffeloven § 196 seg mot alle og enhver. Komiteen understreker at hensynet til å motvirke kjønnslemlestelse tilsier at avvergingsplikten bør gjelde for alle, ikke bare for bestemte yrkesutøvere. Komiteen presiserer at det å inkludere avvergingsplikt for kjønnslemlestelse i straffeloven § 196 vil pålegge flere å avverge kjønnslemlestelse, og en slik regulering vil også innebære at nærmeste familie har en avvergingsplikt.

Komiteen viser til at det finnes en rekke alvorlige lovbrudd som ikke er omfattet av avvergingsplikten i straffeloven § 196. Mange av disse lovbruddene har alvorlige konsekvenser for dem som rammes. Ofrene vil ofte være særlig sårbare eller forsvarsløse, noe som aktualiserer spørsmålet om det bør gjelde en avvergingsplikt for tredjepersoner som har kjennskap til forholdene, og som har mulighet til å stanse eller varsle om forholdene. På denne bakgrunn ber komiteen regjeringen vurdere om avvergingsplikten bør utvides til flere straffbare forhold, og særlig for gjerningene som omfattes av straffeloven §§ 257, 260, 261, 272 b, 292, 293, 294, 300, 301, 302, 304 og 305.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om avvergingsplikten i straffeloven § 196 bør utvides til også å omfatte flere straffbare handlinger, særlig straffeloven §§ 257, 260, 261, 272 b, 292, 293, 294, 300, 301, 302, 304 og 305.»

Komiteen understreker at hensynet til å motvirke kjønnslemlestelse tilsier at det er god grunn til å kreve avvergingshandlinger også av den nærmeste familie og således inkludere avvergingsplikt for kjønnslemlestelse i straffeloven § 196.

Komiteen viser til at straffeloven § 196 tredje ledd fastslår at brudd på avvergingsplikten ikke får anvendelse dersom plikten ikke kunne oppfylles uten å utsette ham selv, hans nærmeste eller noen uskyldig for siktelse eller tiltale eller fare for liv, helse eller velferd. Komiteen mener at barns nærstående også bør ha en plikt til å varsle barnevernet eller politiet om overgrep mot et barn de har omsorg for. Vold, seksuelle overgrep og annen mishandling overfor barn er vanskelig å avdekke, særlig når overgrepet begås av en nærstående og innenfor husets fire vegger. Myndighetene er ofte avhengige av en anmeldelse eller lignende fra en av barnets øvrige nærstående. Komiteen vil videre vise til at Høyesterett i en dom fra 2019 (HR-2019-561-A avsnitt 19–25) la til grunn at straffrihetsgrunnen i straffeloven § 196 tredje ledd ikke kommer analogisk til anvendelse når man skal ta stilling til om en omsorgsperson kan straffes for medvirkning dersom han/hun forholder seg helt passiv eller foretar seg noe, men ikke nok, for å hindre et barn under hans/hennes omsorg i å bli utsatt for vold. Høyesterett viste blant annet til at det etter omstendighetene kunne være støtende å la hensynet til gjerningspersonen gå foran hensynet til offeret.

Komiteen mener et unntak i nytt fjerde ledd fra unntaket i tredje ledd i § 196 vil være et velegnet lovgivningsmessig virkemiddel for å ivareta den plikten som staten har til å verne et barn mot vold og overgrep, jf. Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 19 nr. 1.

På denne bakgrunn fremmer komiteen følgende forslag:

«Straffeloven § 196 nytt fjerde ledd skal lyde:

Tredje ledd bokstav b gjelder ikke dersom fornærmede er mindreårig og den som unnlater å avverge er barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet.»

Komiteen er av den oppfatning at kjønnslemlestelse er et grovt overgrep mot barn og må bekjempes. Komiteen vil markere nulltoleranse for kjønnslemlestelse og understreker viktigheten av at kjønnslemlestelse avverges og straffefølgjes.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at dersom man skal hindre at barn utsettes for kjønnslemlestelse, er det avgjørende at det strafferettslige lovverket er tydelig på at kjønnslemlestelse ikke aksepteres i Norge. Disse medlemmer er derfor glade for at regjeringen følger opp arbeidet Fremskrittspartiet satte i gang i regjering og foreslår endringer i straffeloven som gjør foreldrene strafferettslig ansvarlige dersom de har utsatt barna sine for kjønnslemlestelse eller unnlatt å forhindre denne typen overgrep.

Disse medlemmer viser til at etter dagens regler om avvergingsplikt, er det kun utvalgte grupper, som eksempelvis helsepersonell og lærere, som har en lovpålagt plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Disse medlemmer mener det er både riktig og viktig at avvergingsplikten utvides til å være pålagt alle, slik at også foreldre og nære familiemedlemmer har en plikt til å avverge kjønnslemlestelse. Disse medlemmer understreker viktigheten av at foreldre nå blir stilt ansvarlig for å passe på at deres barn ikke blir utsatt for kjønnslemlestelse, og viser til at en vanlig bortforklaring fra foreldre i mange tilfeller der barna er utsatt for kjønnslemlestelse, har vært at overgrepet ble utført i utlandet uten at foreldrene var til stede. Disse medlemmer mener en slik unnskyldning ikke skal godtas, og understreker at dersom det er en reell fare for at barn kan bli kjønnslemlestet i hjemlandet, er det foreldrenes ansvar å påse at dette ikke skjer.

Disse medlemmer støtter den foreslåtte utvidelsen av avvergingsplikten i proposisjonen. Disse medlemmer mener imidlertid at den foreslåtte utvidelsen ikke vil gi barn som utsettes for kjønnslemlestelse, tilstrekkelig beskyttelse. Disse medlemmer viser til at til tross for at avvergingsplikten utvides til også å omfatte foreldre og nær familie, foreslås det ikke å unnta nær familie fra unntaksbestemmelsen i straffeloven § 196 tredje ledd bokstav b, som slår fast at brudd på avvergingsplikten ikke straffes dersom «plikten ikke kunne oppfylles uten å utsette ham selv, hans nærmeste eller noen uskyldig for siktelse eller tiltale eller fare for liv, helse eller velferd». Disse medlemmer understreker at ved å beholde unntaket i straffeloven § 196 tredje ledd vil man opprettholde det samme unntaket i avvergingsplikt for nærmeste familie som i straffelovens bestemmelse om vitneplikt. Dette ble også påpekt av Det nasjonale statsadvokatembetet da forslaget var på høring, der de viste til at det var uheldig at straffeloven § 196 tredje ledd ville medføre at familien ikke er forpliktet til avverging som kan pådra noen av deres nærmeste straff.

Disse medlemmer mener en opprettholdelse av unntaksbestemmelsen i straffeloven § 196 tredje ledd for nærmeste familie vil medføre at familien ikke vil være forpliktet til avverging som kan pådra noen av

deres nærmeste straff. Disse medlemmer frykter at utvidelsen av avvergingsplikten som følge av dette ikke vil ha den ønskede effekt og gi barn som utsettes for kjønnslemlestelse, tilstrekkelig beskyttelse. En opprettholdelse av unntaksbestemmelsen vil medføre at det ikke innføres en reell varslingsplikt for nærmeste familie. Disse medlemmer mener at dersom varslingsplikten for nærmeste familie skal bli reell, må det også gjøres lovendringer som unntar den nærmeste familie fra straffrihet ved at unntaket etter straffeloven § 196 tredje ledd ikke gjelder ved kjønnslemlestelse.

Disse medlemmer understreker også viktigheten av å få på plass lovendringer som gjør det straffbart å ikke hindre tvangsekteskap – også tvangsekteskap som er utenomrettslige, slik at også denne typen tvangsekteskap kriminaliseres. Disse medlemmer er glade for at regjeringen også på dette punktet har valgt å følge opp det arbeidet som Fremskrittspartiet startet i regjering, og valgt å stå sammen med Fremskrittspartiet i kampen mot negativ sosial kontroll, som etter disse medlemmers syn utgjør dagens viktigste frihetskamp. Disse medlemmer viser til at tvangsekteskap også inngås i uformell form, som vil si at ekteskapet inngås i samsvar med religiøs eller kulturell tradisjon, og understreker at selv om slike ekteskap ikke er anerkjent etter norsk rett, oppleves de i mange tilfeller like forpliktende for de involverte parter som et formelt inngått ekteskap. Det utenomrettslige ekteskapet kan gi partene formelle rettigheter, og de faktiske mulighetene til å bryte ut av forholdet kan være umulige. Disse medlemmer viser til at for dem det gjelder, kan utenomrettslige ekteskap ha store konsekvenser, og understreker derfor viktigheten av at avvergingsplikten også rammer slike ekteskap. Disse medlemmer viser til at ekspertmiljøer har vært kritiske til at straffelovens forbud mot tvangsekteskap kun rammer de ekteskap som er formelt gyldige, og er glade for at det nå foreslås en særskilt kriminalisering av utenomrettslige tvangsekteskap, slik Fremskrittspartiet lenge har kjempet for.

Disse medlemmer frykter at også for tvangsekteskap vil det faktum at nærmeste familie omfattes av unntaksbestemmelsen i straffeloven § 196 tredje ledd, medføre at avvergingsplikten i mange tilfeller ikke vil være reell. Disse medlemmer anser dette som svært problematisk og mener at det også for tvangsekteskap er nødvendig å unnta den nærmeste familie fra unntaksbestemmelsen. Disse medlemmer mener derfor at for å sikre at varslingsplikten for nærmeste familie blir reell, må det gjøres lovendringer som unntar den nærmeste familie fra straffrihet, ved at unntaket etter straffeloven § 196 tredje ledd ikke gjelder ved tvangsekteskap.

Disse medlemmer vil vise til at det finnes en rekke alvorlige lovbrudd som ikke er foreslått inkludert

i avvergingsplikten, men som likevel har svært alvorlige konsekvenser for den som rammes, og konsekvensene av ikke å avverge dem vil være omfattende. Disse medlemmer vil særlig vise til at lovbrudd som innebærer menneskehandel, forbund om slaveri, omsorgsunndragelse, grov kroppskrenkelse mot forsvarsløs person, grov voldtekt, grovt uaktsom voldtekt, grov voldtekt av barn under 14 år, seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, seksuell handling rettet mot barn under 16 år, samt seksuelt krenkende atferd mot barn under 16 år er av en slik alvorlighetsgrad at disse medlemmer mener det er grunnlag for at det også for denne typen lovbrudd skal være straffbart å unnlate å avverge de aktuelle handlingene.

Disse medlemmer viser til at straffeloven §§ 257 og 260 omhandler menneskehandel og forbud mot slaveri. Disse medlemmer mener det ikke eksisterer reell menneskehandel eller slaveri som ikke er så katastrofalt for den som rammes, at det ikke bør tas svært alvorlig – og at det derfor ikke bør stilles spørsmål ved alvorlighetsgraden av medvirkning. Disse medlemmer mener derfor at straffeloven §§ 257 og 260 også bør inkluderes i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt, slik at det blir straffbart å unnlate å avverge denne typen alvorlige lovbrudd.

Disse medlemmer vil videre vise til at verken straffeloven § 261 om omsorgsunndragelse, § 272 b om grov kroppskrenkelse mot en forsvarsløs person eller §§ 292, 293 og 294 om grove seksuelle overgrep er foreslått inkludert i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt. Disse medlemmer mener likevel at disse bestemmelsene omhandler lovbrudd som er av en slik alvorlighetsgrad at det er nødvendig med en avvergingsplikt for å sikre ofrene bedre beskyttelse. Disse medlemmer mener derfor at de lovbrudd som rammes av disse bestemmelsene, også bør inkluderes i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt.

Disse medlemmer merker seg videre at heller ikke straffeloven §§ 300, 301, 302, 304 eller 305 om straffbare seksuelle handlinger rettet mot barn, er foreslått inkludert i straffelovens bestemmelse om avvergingsplikt. Disse medlemmer mener likevel at seksuelle handlinger rettet mot barn uansett utgjør et så alvorlig overgrep at det ikke finnes akseptabelt grunnlag for ikke å ha en avvergingsplikt også for denne typen handlinger. Barn som utsettes for straffbare seksuelle handlinger, befinner seg i en forsvarsløs posisjon, og for de barn som ramme, vil voksnens «aksept» av misbruk være opplevelser de bærer med seg resten av livet. Også lovbrudd som rammes av straffeloven §§ 301, 302, 304 og 305 bør derfor etter disse medlemmers syn gis en avvergingsplikt.

Disse medlemmer vil videre understreke viktigheten av at barns grunnleggende rettigheter etter barnekonvensjonen ivaretas ved utøvelse av avver-

gingsplikten. Disse medlemmer viser til at barn har grunnleggende rettigheter i prosess, og at dette gjelder også når avvergingsplikten skal utøves. Imidlertid viser undersøkelser at barn ofte opplever at etter at de har fortalt voksne om handlinger de utsettes for, har de voksne gått videre med denne informasjonen, eksempelvis til rektor, helsesøster, barnevern eller politi, uten at barnet har blitt holdt informert og involvert i prosessen. Disse medlemmer viser til at mange barn har opplevd dette som utrygt og av den grunn mistet tillit til den voksne de betrodde seg til – og som følge av dette enten trakk eller endret sin historie. Dette kan ha alvorlige konsekvenser, da erfaringer viser at barn gjerne forteller om det «minst» alvorlige de har blitt utsatt for, først. Når barna så ikke føler seg inkludert i prosessen videre og mister tilliten til den voksne, risikerer man dermed at barnet ikke forteller resten av sin historie, som gjerne inkluderer langt mer alvorlige lovbrudd enn det som først har blitt fortalt. Disse medlemmer vil derfor understreke viktigheten av at utøvelsen av avvergingsplikten skjer i samarbeid med barn, slik at tilliten bevares og flere barn tør å fortelle om hva de har blitt utsatt for. Dette vil ha den effekt at avverging skjer til barnets beste, både på kort og lang sikt.

Kapittel 4

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 4 foreslås en særskilt kriminalisering av utenomrettslige tvangsekteskap. Bakgrunnen for lovforslaget er et tiltak i handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse for perioden 2017–2020, som ble lansert av den daværende regjeringen den 8. mars 2017.

Komiteen understreker at tvangsekteskap ofte inngås mer eller mindre uformelt. Det vil si at ekteskapet inngås i samsvar med en religiøs eller kulturell tradisjon. Brudeparet kan for eksempel være viet av en prest eller imam uten vigselsrett. Slike vigsler betegnes gjerne som religiøse vigsler, uformelle ekteskap eller utenomrettslige ekteskap. Komiteen viser til at fordi fremgangsmåten i vigselslandets ekteskapslovgivning ikke er fulgt, er ikke utenomrettslige ekteskap rettslig gyldige og vil heller ikke bli anerkjent etter norsk rett. Slike ekteskap oppleves imidlertid ofte like forpliktende som et formelt inngått ekteskap, og det utenomrettslige ekteskapet kan gi partene uformelle rettigheter og forpliktelser overfor hverandre, der de faktiske mulighetene til å bryte ut av forholdet kan være begrensede. Et utenomrettslig ekteskap vil heller ikke tillegges de samme rettsvirkningene som formelle ekteskap, og partene vil ikke kunne kreve skilsmisse eller deling av felleseie etter norsk rett. For de det gjelder, kan således utenomrettslige ekteskap ha store konsekvenser.

Komiteen viser videre til at oppmerksomheten rundt utenomrettslige ekteskap har økt de siste årene,

og ekspertmiljøer har vært kritiske til at straffelovens forbud mot tvangsekteskap kun rammer formelt gyldige ekteskap og således ikke omfatter utenomrettslige tvangsekteskap.

Komiteen understreker at et særskilt straffebud mot tvangsekteskap vil styrke rettssikkerheten til personer som utsettes for utenomrettslige tvangsekteskap. Et tydelig regelverk utgjør ett av flere tiltak for å forebygge og bekjempe tvangsekteskap, og en særskilt regulering vil gi en klarere rettstilstand. I praksis har utenomrettslige tvangsekteskap mange av de samme virkningene som formelt inngåtte tvangsekteskap. Komiteen presiserer at likheten mellom tilfellene tilsier en felles strafferettslig regulering, og understreker også viktigheten av at lovgivers syn på straffverdigheten av handlingen markeres tydeligere dersom noen tvinges inn i et utenomrettslig tvangsekteskap.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener mer kan og bør gjøres i kampen mot sosial kontroll og æresvold. Disse medlemmer har tidligere fremmet en rekke forslag i Dokument 8:118 S (2017–2018) som ikke fikk flertall. Disse medlemmer vil vise til at representanter fra Arbeiderpartiet på nytt har fremmet et representantforslag som nå er til behandling i kommunal- og forvaltningskomiteen, Dokument 8:132 S (2019–2020). Disse medlemmer vil vise til de 15 forslagene som er fremmet i dette representantforslaget, som er tiltak Arbeiderpartiet mener er svært viktige i arbeidet mot sosial kontroll og æresvold. Disse medlemmer vil videre fremme seks forslag på nytt som ble nedstemt forrige gang de ble fremmet i Innst. 260 S (2017–2018).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis lovbeskyttelse mot at kvinner utsettes for såkalte ærbarshetsattester og uskyldighetskontroller før inngåelse av ekteskap, også når dette skjer på andre måter enn ved hjelp av helsepersonell.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at Arbeiderpartiets, Senterpartiets og Sosialistisk Venstrepartis forslag 1 er tilnærmet likt anmodningsvedtak nr. 790 av 29. mai 2018. Dette anmodningsvedtaket er på lik linje med tidligere omtalte anmodningsvedtak 789 utkvittert og behandlet av Justis- og beredskapsdepartementet. Departementet gjorde en vurdering av om det var behov for lovendringer for å sikre at kvinner gis tilstrekkelig beskyttelse mot såkalte ærbarshetsattester og uskyldighetskontroller. Disse medlemmer viser til at det ble konkludert med at det ikke var ønskelig å fore-

slå endringer i gjeldende rett, da de mest straffverdige tilfellene uansett vil rammes av gjeldende straffelovgivning, eksempelvis av straffebestemmelsene om tvang, trusler eller kroppskrenkelser, eventuelt noen av straffebudene i seksuallovbruddskapitlet. Disse medlemmer støtter departementets tidligere vurdering av forslaget og ser ingen grunn til at dette skal behandles og vurderes på nytt, all den tid det nylig er gjort en vurdering av det.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er glad for at regjeringen følger opp flere av anmodningsvedtakene som ble fattet etter forslagene dette medlem fremmet i Dokument 8:120 S (2017–2018).

Dette medlem vil understreke at inkludering av utenomrettslig ekteskap i kapittel 4 § 253 fyller et juridisk vakuum for mennesker utsatt for tvangsekteskap inngått uformelt, der de er viet av en religiøs person uten vigselsrett. Dette medlem vil understreke at lovtekstens intensjon skal gjelde ekteskap gjennomført ved tvang, og ikke gjelde eksempelvis arrangert ekteskap ved samtykke.

Dette medlem mener det også er viktig at det utredes hvilke sanksjoner som kan gis overfor trossamfunn som ikke følger loven. Medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet mener mer kan og bør gjøres i kampen mot sosial kontroll og æresvold, og fremmet en rekke forslag i Dokument 8:118 S (2017–2018) som ikke fikk flertall. Dette medlem viser til Innst. 260 S (2017–2018), hvor alle forslagene er bredt begrunnet.

Dette medlem viser til at det viktigste arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er det forebyggende arbeidet og styrkingen av hjelpetilbudet. Likevel er det viktig å undersøke om dagens straffebud er gode nok. Samfunnet må stille tydelige krav og gjennom lov vise at visse former for undertrykkende praksis ikke kan aksepteres. Det vil ikke løse problemene alene, men sammen med forebyggende arbeid og bedre hjelpetiltak kan det være en viktig del av arbeidet for å frigjøre alle kvinner og alle barn og unge fra vold og ekstrem kontroll.

Dette medlem støtter Justis- og beredskapsdepartementets vurdering av at dagens ordlyd er dekkende, og ser ikke behov for en ytterligere presisering.

Dette medlem mener vi fortsatt ikke har lykket med å bekjempe denne typen straffbare handlinger. Dette medlem fremmet en rekke forslag i Dokument 8:120 S (2017–2018) som ikke fikk flertall. Dette medlem viser til Innst. 261 S (2017–2018), hvor alle forslagene er bredt begrunnet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle politidistrikt har implementert politiverktøyene PATRIARK og SARA, og se til at politiet har tilstrekkelig opplæring og benytter seg av disse verktøyene.»

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hvordan politiets sikkerhetsvurdering fungerer i saker basert på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, sikre beskyttelsesbehovet før vurderingen er ferdigstilt, og foreslå en tidsfrist for sikkerhetsvurdering og tilbud om trygg bolig for mennesker som har brutt med familien.»

«Stortinget ber regjeringen innhente kunnskap om omfanget av negativ sosial kontroll av ulik alvorlighetsgrad, blant annet ved å bruke eksisterende representative undersøkelser i ungdomsbefolkningen, som Ungdata, og/eller omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for håndtering av saker som omhandler barn som ikke møter på skolen, der det er grunn til å anta at barn er sendt ut av landet mot sin vilje.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at første- og andrelinjetjenesten innen helsevesenet og skoler har tilstrekkelig krysskulturell kompetanse, spesielt kompetanse om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, veiledning om familieetablering og andre familierelaterte saker.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at familievernet har tilstrekkelig krysskulturell kompetanse, spesielt kompetanse innen sosial kontroll og æresrelatert vold, og se til at foreldre og familier som ønsker det, eller der det meldes om behov for hjelp, får tilbud om tilpassede foreldrekurs om ulike faser i barne- og ungdomsliv som legger til rette for generasjonsdialog.»

«Stortinget ber regjeringen styrke den krysskulturelle kompetansen i barnevernet, særlig kunnskap om æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, og sikre at barnevernet har gode rutiner for arbeidet med disse temaene.»

«Stortinget ber regjeringen utvide krisesentrenes mandat til også å omfatte oppfølging i en reetableringsfase for de som har brutt ut i forbindelse med negativ sosial kontroll, vold og æresrelatert vold, der dette er nødvendig og hensiktsmessig. Dette må medføre endringer i finansieringsordningen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med integreringsrådgivere som arbeider med tvangsekteskap på norske ambassader i utlandet, til å gjelde flere ambassader og flere typer transnasjonal negativ sosial kontroll og vold.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet viser til at Sosialistisk Venstreparti på nytt fremmer de samme forslag som angår negativ sosial kontroll som Stortinget behandlet i Innst. 261 S (2017–2018) jf. Dokument 8:120 S (2017–2018). Disse medlemmer viser til at ingen av forslagene fikk flertall, og viser videre til begrunnelsen i merknadene i denne innstillingen. Disse medlemmer deler forslagsstillernes bekymringer rundt negativ sosial kontroll og viser til at regjeringen lenge har hatt en aktiv politikk for å imøtekomme dette problemet. Alle tiltakene i Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020) er igangsatt eller ferdigstilt, og det er rapportert på hvert enkelt tiltak. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i februar 2020 besluttet å følge opp gjeldende handlingsplan med en ny handlingsplan om frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Disse medlemmer viser til at planen er under utarbeidelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag om å forby søskenbarnektenskap.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at Arbeiderpartiet fremmet et tilsvarende forslag i Dokument 8:118 (2017–2018) som ikke fikk flertall. Disse medlemmer viste på det tidspunktet til at regjeringen vil ta stilling til et lovforbud mot søskenbarnektenskap i ekteskapsloven når det foreligger bedre kunnskap om omfanget og det er gjort tilstrekkelige helsefaglige vurderinger på området. Disse medlemmer viser til at Folkehelseinstituttet i 2019 startet et treårig forskningsprosjekt om søskenbarnektenskap for å få et bedre og bredere kunnskapsgrunnlag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at represenanter fra Fremskrittspartiet i juni 2020 fremmet et representantforslag for Stortinget om å forby søskenbarnektenskap, som nå ligger til behandling i justiskomiteén. Disse medlemmer understreker at Fremskrittspartiet lenge har ønsket et forbud mot søskenbarnektenskap og fremmet forslag om dette for Stortinget allerede i 2005.

Disse medlemmer viser til at søskenbarnektenskap er en ukultur som ikke hører hjemme i Norge, og

Fremskrittspartiet programfestet allerede tidlig på 2000-tallet at et forbud mot dette burde komme på plass. Dessverre har Fremskrittspartiet inntil nylig stått alene i kampen for å bekjempe søskenbarnektenskap. Disse medlemmer merker seg at flere medier den 16. juni 2020 kunne melde om at Oslo-politiet nå går inn for å forby søskenbarnektenskap som et ledd i å bekjempe æreskriminalitet og sosial kontroll. Dette fremgår av et dokument som Oslo politidistrikt har sendt til statsadvokaten. Politiet viser til at et slikt forbud mot søskenbarnektenskap vil få stor betydning for familier og være et effektivt virkemiddel for å forebygge og bekjempe kriminalitet knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og mishandling i nære relasjoner. Disse medlemmer merker seg også at politiet mener at tradisjonen med arrangerte ekteskap med ektefelle som hentes fra opprinnelseslandet, er ganske utbredt i Norge, og at flere av disse ekteskapene også er inngått mellom søskenbarn. Disse medlemmer viser til at denne praksisen er gammel og motivert ut fra ønsket om å styrke familiebandene og holde økonomiske ressurser innenfor slektsgruppen. I dokumentet som politiet har oversendt statsadvokaten, vises det også til at når ekteskap inngås på tvers av landegrensene, kan et migrasjonsmotiv være sentralt, og politiet viser til at med tanke på utbredelsen av denne praksisen er det nærliggende å tro at det foreligger en sterk forventning om å gifte seg innenfor familien.

Disse medlemmer viser til at på denne bakgrunn er et forbud mot søskenbarnektenskap et høyst relevant tiltak i kampen mot negativ sosial kontroll, da slike ekteskap innebærer at unge mennesker utsettes for ulike former for press om å gifte seg med slektninger i foreldrenes hjemland for på den måten å skaffe dem opphold i Norge. Disse medlemmer merker seg at politiet viser til at helsemyndighetene har varslet om at dersom fetter og kusine får barn, kan dette medføre store helseutfordringer for barnet. I tillegg understreker de at praksisen med søskenbarnektenskap fører til økt kriminalitet i form av blant annet negativ sosial kontroll, press, trusler og sterke forventninger om å inngå ekteskap som ikke er basert på frivillighet. Politiet erfarer også at problematikken knyttet til søskenbarnektenskap er sentral i mange straffesaker om mishandling i nære relasjoner, æresrelatert vold og æresdrap. Disse medlemmer mener at det faktum at mange unge mennesker på denne måten blir presset inn i uakseptabelt og tydelig viser at det er behov for å få på plass et forbud mot søskenbarnektenskap snarest. Disse medlemmer mener det haster med å få på plass et forbud mot søskenbarnektenskap og fremmer derfor forslag om å innføre dette i tråd med representantforslaget representanter fra Fremskrittspartiet la frem for Stortinget i juni 2020.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener at denne tematikken fortjener en grundig gjennomgang og vurdering, og ønsker at regjeringen skal legge fram en gjennomarbeidet sak for Stortinget som utgangspunkt for en endelig behandling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre nasjonale retningslinjer om at det ikke skal gjøres unntak fra felles undervisning i skolen og andre offentlige utdanningstilbud uten at det er en pedagogisk begrunnelse for dette.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener det verken er nødvendig eller hensiktsmessig å innføre nasjonale retningslinjer om at det ikke skal gjøres unntak fra felles undervisning i skolen og andre offentlige utdanningstilbud uten at det er en pedagogisk begrunnelse for dette. Det er allerede et regelverk som skal sikre at barn er på skolen og deltar i fellesundervisningen. Disse reglene ivaretar i stor grad målet forslaget synes å ha. Disse medlemmer mener det ikke er et underskudd av regulering (lover, forskrifter, retningslinjer) på dette feltet, og at problemene man ser i praksis, ikke vil løses gjennom enda flere regler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Stortingets vedtak 927 (2015–2016) om å utarbeide tydeligere retningslinjer for Nav blir fulgt opp.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til anmodningsvedtak nr. 927, av 16. juni 2016:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydeligere retningslinjer for Nav som sikrer at fellesskapet ikke betaler livsopphold til personer som kan, men ikke vil delta i arbeid eller aktivitet av religiøse eller ideologiske årsaker.»

Saken som lå til grunn for vedtaket, var Meld. St. 30 (2015–2016) Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk og Innst. 399 S (2015–2016). Disse medlemmer viser til at regjeringen i mars 2015 satte ned et utvalg som skulle vurdere og utrede forhold rundt arbeidstakerses samvittighetsfrihet ved utførelse av arbeidsoppgaver. Samvittighetsutvalget overleverte sin utredning, «NOU 2016:13 Samvittighetsfrihet i arbeidslivet», til Arbeids- og sosialdepartementet 6. september 2016. Utvalget viste blant annet til at det ved vurderingen av hvorvidt en arbeidssøker skal ha rett på dagpenger,

bør tas hensyn til samvittighetsgrunner i tråd med Trygderettens praksis. Arbeids- og sosialdepartementet påpekte da at dagens regelverk er tydelig på at arbeids- og velferdsetaten kan stanse ytelser til personer som nekter å ta imot arbeid eller arbeidsrettede tiltak på grunn av religiøse eller ideologiske årsaker. arbeids- og velferdsdirektoratet har også meddelt departementet at de mener at dagens retningslinjer gir tydelige og klare føringer. Disse medlemmer viser til at det ikke har skjedd endringer i dette siden 2016. Tvert imot er aktivitetskravene i dagpengeordningen skjerpet for å bidra til at flere står i jobb, noe som styrker arbeidslinjen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norske imamer og andre religiøse ledere som har sin utdanning fra utlandet, må få tilbud om etterutdanning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at Stortinget i budsjettforhandlingene i 2017 bevilget 5 mill. kroner til etablering av en fleksibel utdanning for religiøse ledere ved Universitetet i Oslo. I budsjettinnstillingen heter det:

«Dette flertallet viser til anmodningsvedtak nr. 443, 16. desember 2015, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016) og omtale i statsbudsjettet:

‘Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for en offisiell norsk utdanning av religiøse ledere fra relevante trossamfunn etter mal fra måten dette gjøres ved norske utdanningsinstitusjoner.’

Dette flertallet foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 5 mill. kroner til etablering av en fleksibel utdanning for religiøse ledere ved Universitetet i Oslo.»

Disse medlemmer viser videre til at Det teologiske fakultet ved Universitetet i Oslo (UiO) blant annet har etablert et masterstudium med fokus på sammenhengen mellom teori og praksis innen religiøst og livssynsmessig lederskap og samtalepraksis. Disse medlemmer viser til at Barne- og familiedepartementet i tillegg gir tilskudd til kurstilbudet «Å være religiøs leder i det norske samfunnet» ved Det teologiske fakultetet ved UiO. Kurset er rettet mot religiøse ledere i Norge med utenlandsk bakgrunn. Det er satt av et tilskudd på 600 000 kroner til kurset i 2021.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er positive til forslaget om et særskilt straffebud mot tvangsekteskap og er enig i at det vil styrke rettsikkerheten til personer som utsettes for utenomrettslig tvangsekteskap. Flertallet vil vise

til at Arbeiderpartiet har foreslått dette tidligere og blitt nedstemt av regjeringspartiene og Fremskrittspartiet.

Komiteen mener det også er viktig at det utredes hvilke sanksjoner som kan gis overfor trossamfunn som ikke følger loven, og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede sanksjoner mot trossamfunn som bryter det særskilte straffebudet mot tvangsekteskap.»

Kapittel 5

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at regjeringen ikke har fulgt opp hele anmodningsvedtaket om tvangsekteskap, herunder når det gjelder behovet for å inneholde en presisering av «utilbørlig press». Flertallet vil vise til at POD, UDI, Vest politidistrikt og Oslo politidistrikt støttet forslaget om å presisere dette.

Flertallet fremmer derfor følgende forslag:

«Straffeloven § 253 første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press, herunder vedvarende psykisk eller sosialt press, tvinger noen

- a) til å inngå ekteskap
- b) inn i en ekteskapslignende forbindelse. I vurderingen av om det foreligger en ekteskapslignende forbindelse skal det legges vekt på om forbindelsen er varig, oppleves som bindende og etablerer rettigheter og plikter mellom partene av rettslig, religiøs, sosial eller kulturell karakter.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at flertallets forslag svarer til et av de alternative forslagene som ble skissert av departementet i høringsnotatet som ble sendt ut i desember 2018. Som tidligere nevnt konkluderte departementet og flertallet av høringsinstansene med at det ikke var hensiktsmessig å endre straffeloven § 253 slik at den inneholder en presisering av hva «utilbørlig press» er. Disse medlemmer mener det kan være en ulempe at loven gir konkrete eksempler på hva som menes med «utilbørlig press» da den rettslige vurderingen i for stor grad bindes opp til det eksempelet som gis. Dette kan i ytterste konsekvens utelukke annen adferd som burde tolkes som «utilbørlig press». Disse medlemmer har tillit til at domstolene i hvert enkelt tilfelle vurderer hvilke konkrete handlinger som faller inn under bestemmelsen.

Disse medlemmer viser til at det i proposisjonens kapittel 5 ble vurdert om det var hensiktsmessig å endre straffeloven § 253 slik at den inneholder en presi-

sering av «utilbørlig press». Disse medlemmer merker seg at departementet er enig med flertallet av høringsinstansene i at det ikke er behov for en konkretisering i lovteksten for å få frem at tvangsekteskap også favner psykisk og sosialt press. Departementet viser til at det følger av en alminnelig ordlydsforståelse at «utilbørlig press» omfatter ulike former for kvalifisert psykisk og sosialt press. Departementet viser til at formålet med å innta vilkåret «utilbørlig press» etter forarbeidene synes å ha vært nettopp å ramme psykisk og sosialt press, og at det derfor ikke er nødvendig å foreta en lovendring på dette punkt.

Kapittel 6

Komiteen merker seg at det i proposisjonens kapittel 6 foreslås lovendringer som tydeliggjør at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester er straffbart. Bakgrunnen for forslaget er at Riksadvokaten i brev av 21. oktober 2016 ga uttrykk for at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester ikke lenger var straffbart etter at straffeloven 2005 trådte i kraft. Departementet legger til grunn at forsøk på kjøp av seksuelle tjenester var straffbart etter straffeloven 1902, og at en avkriminalisering av forsøk på kjøp av seksuelle tjenester ikke synes å være en tilsiktet virkning av ikrafttreddelsen av straffeloven 2005.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre understreker sin motstand mot sexkjøpsloven, og mener at denne bør oppheves. Disse medlemmer viser til at sexkjøpsloven, som gjør det forbudt å kjøpe seksuelle tjenester, har ført til økt utrygghet og øker terskelen for å anmelde voldelige kunder. Forbudet mot kjøp av sex har ført til at prostitusjon foregår mer i det skjulte, og har ført til vanskelige forhold for dem som selger sex. Disse medlemmer understreker at loven ikke bidrar til å gjøre hverdagen til de som selger sex, tryggere, men snarere tvert imot, og bør derfor fjernes. Disse medlemmer registrerer likevel at det i proposisjonens kapittel 6 foreslås å kriminalisere forsøk på kjøp av sex, med henvisning til at det ikke var en tilsiktet virkning med straffeloven 2005 at slikt forsøk skulle legaliseres. Kriminalisering av forsøk på kjøp av sex dreier seg således i dette tilfellet kun om å rette opp en utilsiktet virkning av straffeloven 2005, som bygger på en struktur der forsøk likestilles med den aktuelle forbrytelse. Disse medlemmer vil derfor støtte forslaget fra regjeringen om å kriminalisere forsøk på kjøp av sex, men understreker samtidig partienes motstand mot sexkjøpsloven.

Kapittel 7

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 7 foreslås en nytt straffebud som gjelder utleie av lokaler til ulovlig utnyttelse av arbeidstakere. Bakgrunnen for

lovforslaget er anmodningsvedtak nr. 130 av 7. desember 2015, der det heter at:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre straffeloven slik at den som leier ut lokaler og forstår at lokalet blir brukt til sosial dumping eller utviser grov uaktsomhet i denne sammenheng, skal kunne straffes.»

Komiteen merker seg at departementet mener at et særskilt straffebud vil fange opp straffverdige tilfeller som ikke kan straffes etter gjeldende rett, og at også høringsinstansene har sluttet opp om forslaget.

Komiteen viser videre til at det i proposisjonens kapittel 7 også foreslås en endring i straffeloven § 257 om menneskehandel. For å tydeliggjøre at det fortsatt bør foreligge et element av tvang for å kunne straffes for brudd på bestemmelsen, foreslås det å endre «arbeid» og «tjenester» til «tvangsarbeid» og «tvangstjenester». Komiteen understreker at endringen ikke medfører endringer i gjeldende rett.

Kapittel 8

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 8 foreslås flere lovendringer som er ment å styrke det strafferettslige diskrimineringsvernet for transpersoner og andre som har en kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk som bryter med omgivelsenes forventninger. Komiteen merker seg at departementet foreslår å tilføye «kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk» som diskrimineringsgrunnlag i straffeloven § 77 om skjerpede omstendigheter, § 174 om tortur, § 185 om hatefulle ytringer, § 186 om diskriminering, § 264 om grove trusler, § 272 om grov kroppskrenkelse, § 274 om grov kroppsskade og § 352 om grovt skadeverk. Departementet foreslår videre at formuleringen «homofil orientering» endres til «seksuell orientering» i de ovennevnte bestemmelsene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at de foreslåtte lovendringene vil styrke det strafferettslige diskrimineringsvernet for transpersoner og andre som har en kjønnsidentitet eller et kjønnsuttrykk som bryter med omgivelsenes forventninger. I tillegg foreslås det at formuleringen «homofil orientering» endres til «seksuell orientering» i de ovennevnte bestemmelsene. Endringer gjør det tydeligere at også bifile har et særskilt strafferettslig vern mot diskriminering.

Flertallet viser til endringene som er foreslått for å styrke det strafferettslige diskrimineringsvernet for transpersoner og andre som har en kjønnsidentitet eller et kjønnsuttrykk som bryter med omgivelsenes forventninger. Flertallet viser til at personer som utfordrer samfunnets normer knyttet til kjønnsidentitet og

kjønnsuttrykk, utgjør en utsatt gruppe når det gjelder diskriminering, trakassering og vold, og mener det er nødvendig og viktig å verne denne gruppen mot hatkriminalitet. Flertallet viser samtidig til at ytrings-, tros- og religionsfriheten står sterkt, og at bestemmelsen ikke er ment å innskrenke trossamfunnenes fortolkninger og ytringer av egne religiøse tekster. Flertallet viser til at diskrimineringsvernet ikke påvirker tros- og ytringsfriheten. Det er den rettsstridige diskriminering som skal straffes, og ikke religiøse ytringer. Flertallet viser til at hensynet til den religiøse forkynnelsesfriheten var sterkt framme da straffeloven § 135 a i 1981 ble utvidet til å gjelde hatefulle ytringer mot homofile. Det går klart frem av lovforarbeidene og rettspraksis at straffeloven § 185 bare rammer kvalifisert krenkende uttalelser. Utsagn som oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskremler overfor transpersoner, og utsagn som innebærer en grov nedvurdering av transpersoners menneskeverd, er eksempler på ytringer som, som følge av lovendringen, vil rammes av straffeloven § 185.

Flertallet er oppmerksom på at det har blitt stilt spørsmål om hvorvidt en transperson som ikke har gjennomgått kjønnskonverterende eller kjønnsbekreftende behandling, men som ser på seg selv som kvinne, kan nektes adgang til damegarderoben. Flertallet erkjenner at spørsmålet om valg av garderobe setter en del prinsipielle spørsmål på spissen, hvor flere interesser kan kollidere. Spørsmålet må vurderes etter likestillings- og diskrimineringsloven, og utfallet beror på en konkret vurdering. Straffeloven vil ikke komme til anvendelse i situasjoner der en transperson blir henvist til å bruke en bestemt garderobe. Å nekte en transperson adgang til et treningssenter, en svømmehall eller liknende på grunn av vedkommendes kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk er derimot en handling som rammes av straffeloven § 185.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at slik det er i dag, har homofile, men ikke transpersoner, et strafferettslig vern dersom de blir utsatt for diskriminering, hatefulle ytringer eller annen hatkriminalitet, herunder vold. Moderne forståelse av forholdet mellom kjønn, identitet og seksualitet, kombinert med faktiske opplevelser fra gruppen som utfordrer den tradisjonelle kjønnsnormen, tilsier at det ikke bør skilles mellom disse diskrimineringsgrunnlagene. Personer med kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet som utfordrer samfunnets normer, trenger et spesielt vern. Dette flertallet støtter på denne bakgrunn endringene i de ovennevnte bestemmelsene.

Dette flertallet viser til NIMs uttalelse i komiteens høring, hvor de påpekte at innsigelsen som har kommet, særlig knyttet til religionsutøvelse, er et pro-

blem som i liten grad kan tenkes å komme på spissen. NIM poengterte at Høyesterett i sin praksis har slått fast at forkynnelse og tekstnær utlegning ikke rammes av bestemmelsen. Bestemmelsen er ment å kvalifisere hatefulle ytringer rettet mot noen på bakgrunn av tilhørighet til de vernede diskrimineringsgrunnlagene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet alltid har vært den fremste forsvarer av ytringsfriheten. Disse medlemmer understreker at ytringsfriheten er grunnlovsfestet i Norge, og er blant de viktigste frihetene vi har. Disse medlemmer mener at retten til å si hva man mener, uten å bli arrestert, banket opp eller bøtelagt er en grunnpilar i ethvert fritt samfunn. Ytringsfriheten er i seg selv en fundamental menneskerettighet, samtidig som den også er et avgjørende viktig middel for å beskytte og fremme andre menneskerettigheter. Disse medlemmer understreker at det prinsipielt sett er grunn til å utvise svært stor varsomhet overfor enhver lovendring som begrenser ytringsfriheten.

Disse medlemmer viser til at det å kunne uttrykke seg fritt er et dypt menneskelig behov og viktig for at man skal kunne utvikle seg både som individ og som samfunn. Dersom ytringsfriheten undertrykkes, fratas mennesker en viktig forutsetning for verdighet og selvrespekt, og man mister muligheten til å utvikle samfunnet vårt på en god måte. Disse medlemmer vil videre vise til at hvor viktig nettopp ytringsfriheten er, kan tydelig sees i tilfeller der den mangler, som for eksempel i dagens Nord-Korea, der både ytringsfrihet og all informasjon er strengt kontrollert. Disse medlemmer understreker at ytringsfriheten er en forutsetning for demokrati, da et demokratisk styresett forutsetter at mennesker deltar, at meninger formes, uttrykkes, brytes og utvikles. På denne måten kan man komme frem til bedre politiske løsninger, og man kan stille til ansvar de som sitter med makt i samfunnet. Disse medlemmer understreker hvordan ytringsfrihet og rett til å protestere mot misbruk av makt er nødvendig for demokratiet og hører til de grunnleggende menneskerettighetene.

Disse medlemmer viser til at straffeloven § 185 om hatefulle ytringer representerer et betydelig inngrep i ytringsfriheten, all den tid den legger til grunn at visse typer ytringer kan straffeforfølges. Disse medlemmer understreker at alle slike inngrep i ytringsfriheten må være svært godt begrunnet, og setter spørsmålsteget ved hvorvidt det inngrep i ytringsfriheten som straffeloven § 185 representerer i dag, er forsvarlig begrunnet i vårt frie, demokratiske samfunn. Disse medlemmer er bekymret over at det de senere tiår har vært en utvikling som tyder på en rettspraksis der terskelen for å straffeforfølge ytringer etter straffeloven § 185 har blitt stadig lavere, og at ytringsfriheten således

står svakere. Dette er en utvikling disse medlemmer er uenige i, og som disse medlemmer ikke vil akseptere.

Disse medlemmer vil videre vise til hvordan anvendelse av straffeloven § 185 svekker forutberegneligheten, som skal være et av de mest grunnleggende prinsipper ved rettsanvendelsesprosessen i en rettsstat. Straffeloven § 185 inneholder en rekke subjektive elementer og overlater et betydelig skjønn til domstolene hva gjelder hvilke typer ytringer som ikke lenger skal være vernet av Grunnlovens bestemmelse om ytringsfrihet. Disse medlemmer mener således at straffeloven § 185 utgjør en trussel både mot den enkeltes rettssikkerhet, og mot den enkeltes grunnlovfestede menneskerettigheter.

Disse medlemmer stiller seg videre uforstående til hvorfor vernet mot hatefulle ytringer kun skal omfatte visse, nærmere definerte grupper i samfunnet. Etter disse medlemmers syn kan ytringer være like hatefulle eller skadelige, uavhengig av hvem som fremsetter dem, og uavhengig av hvem ytringene retter seg mot. Disse medlemmer stiller eksempelvis spørsmål ved hvorvidt en norsk jente som blir utsatt for rasisme fra personer med minoritetsbakgrunn, noe som på ingen måte er et ukjent fenomen i dagens samfunn, ville ha den samme beskyttelse etter straffeloven § 185 som i motsatt tilfelle. Disse medlemmer vil derfor understreke at straffeloven § 185 ikke bare er lite treffsikker, men også er høyst problematisk ut fra prinsippet om likhet for loven.

Disse medlemmer mener straffeloven § 185 utgjør et for stort inngrep i den enkeltes grunnlovfestede ytringsfrihet, samtidig som den i liten grad legger opp til forutberegnelighet og likhet for loven i rettsanvendelsesprosessen. Disse medlemmer mener derfor at straffeloven § 185 bør avskaffes, og at den ikke hører hjemme i norsk straffelovgivning.

Disse medlemmer vil imidlertid vise til at utstrakt bruk av sosiale medier kan skape utfordringer knyttet til ytringsfriheten. Til tross for at sosiale medier på mange områder kan være en styrke for ytringsfriheten ved at de åpner for ny kontakt og mer åpenhet, kan de også legge til rette for misbruk av ytringsfriheten. Det er dessverre eksempler på hvordan internett og sosiale medier kan være redskap for både kriminalitet, undertrykkelse og propaganda. Disse medlemmer understreker at en slik bruk av sosiale medier er problematisk. For å møte denne utviklingen er det imidlertid ikke tjenlig med en bestemmelse om hatefulle ytringer som utelukkende verner visse grupper i samfunnet, og som etter disse medlemmers syn praktiseres med en altfor lav terskel. Disse medlemmer mener det vil være langt mer treffsikkert, rettsikkert og demokratisk å vurdere en generell bestemmelse i straffeloven som verner alle borgere mot særlig hatefulle ytringer – dog

med en langt høyere terskel for straffeforfølgelse enn hva vi i dag ser eksempler på. Disse medlemmer understreker at en slik generell bestemmelse om hatefulle ytringer må utredes grundig og helhetlig, der behovet for bestemmelsen kartlegges grundig, og der det legges til rette for en bestemmelse som både ivaretar borgerenes rettssikkerhet og grunnlovfestede menneskerettigheter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

I

§ 185 oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft 1. januar 2021.»

«Stortinget ber regjeringen igangsette en utredning for å vurdere behovet for en ny straffebestemmelse som verner alle borgere mot særlig hatefulle ytringer, gitt en langt høyere terskel enn etter dagens straffelov § 185.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, har merket seg for eksempel utviklingen i Canada, hvor debatten har vist at lovregulering knyttet til kjønnsidentitet og kjønnspronomen kan komme i konflikt med ytringsfriheten. Flertallet vil sterkt advare mot at Norge går i en retning hvor det kan bli kriminalisert å omtale en person ut fra hvordan vedkommende fremstår, selv om vedkommende måtte føle seg som noe annet. Det må settes en klar avgrensning mellom hatefulle og straffbare ytringer og ytringer som ikke faller inn under disse kategoriene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter på lik linje med Amnesty International forslaget om å tilføye kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i det strafferettslige diskrimineringsvernet. Disse medlemmer støtter også forslaget om å endre formuleringen fra «homofil orientering» til «seksuell orientering». Begge forslagene vil styrke menneskerettighetene.

Kapittel 11

Komiteen merker seg at det i proposisjonens kapittel 11 foreslås å endre straffeloven § 190 om ulovlig befatning med skytevåpen, eksplosiver og utgangstoffer for eksplosiver første ledd slik at bestemmelsen også omfatter befatning med våpendeler. Departementet viser til at gjeldende rettstilstand kan åpne for at komplette skytevåpen handles eller smugles inn i deler, uten risiko for like streng straff som for komplette skytevåpen.

Komiteen viser til at departementet mener dette tilsi-er at ulovlig befatning med våpendeler ikke bør være regulert vesentlig annerledes enn ulovlig befatning med skytevåpen. Departementet foreslår i tillegg å endre straffeloven § 191 om grov overtredelse av § 190, slik at også denne bestemmelsen omfatter ulovlig befatning med våpendeler.

Kapittel 13

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 13 foreslås endringer i straffeloven § 184 bokstav a om krenkelse av representasjon til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon. Forslaget tar inn alternativet «rettsstridig fornærme» som handlingsalternativ for å straffes med bot eller fengsel for å krenke representasjonen til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon. I tillegg utvider bestemmelsen anvendelsesområdet til representanter for mellomstatlige organisasjoner, og formuleringen er også ment å omfatte representantens ektefelle, registrerte partner eller annen person som bor sammen med representanten i et ekteskapsliggende forhold. Også mindreårige barn som bor fast sammen med representanten, omfattes.

Kapittel 15

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 15 foreslås en rekke endringer i straffelovens regler om foreldelse. Bakgrunnen for lovforslaget er at strafferammen for flere lovbrudd ved straffeloven 2005 ble senket, og lavere strafferammer har ført til at foreldelsesfristen for en del lovbrudd har blitt kortere. Komiteen viser til at Riksadvokaten i brev av 21. oktober 2016 ga uttrykk for at endringene i strafferammene kunne ha fått utilsiktede konsekvenser for foreldelsesfristen for visse alvorlige, straffbare handlinger.

Komiteen merker seg at det i kapittel 15 blant annet foreslås utskutt foreldelsesfrist i saker om seksuell handling med barn under 16 år etter straffeloven § 304, slik at foreldelsesfristen først begynner å løpe når fornærmede har fylt 18 år. Komiteen viser til at høringsrunden bekreftet at det var grunn til å anta at dagens regler gjør det vanskelig å avdekke slike handlinger for straffeansvaret er foreldet. Komiteen understreker at det er tale om handlinger som fornærmede ofte ser seg i stand til å fortelle om først når det har gått noe tid, og når fornærmede har blitt vesentlig eldre. En utskutt foreldelsesfrist vil innebære at straffeansvaret foreldes fem år etter at fornærmede fyller 18 år. Dette vil gi fornærmede flere år på å fortelle om overgrepene, og vil i mange tilfeller være nødvendig for at slike overgrep skal kunne avdekkes og straffes.

Komiteen viser til at det videre i kapittel 15 foreslås forlenget foreldelsesfrist fra to til fem år og heving av strafferamme til fengsel i 2 år i saker om å tvinge eller forlede barn til å blant annet å utvise seksuelt krenkende at-

ferd. Komiteen understreker at høringen har bekreftet at for politi- og påtalemyndighet representerer en foreldelsesfrist i disse sakene på to år en betydelig utfordring.

Komiteen merker seg at det i proposisjonens kapittel 15 også foreslås lengre foreldelsestid for straffean-svar etter § 196 ved manglende avverging av handlinger omfattet av straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner, § 284 om kjønnslemlestelse, § 299 om voldtekt av barn under 14 år og § 303 om grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år. Komiteen merker seg også at departementet viser til Riksadvokatens høringsinnspill om at det er særlig viktig at avvergingsplikten håndheves ved lengre, sammenhengende straffbare forhold som først avdekkes etter noe tid. Lengre foreldelsestid i nettopp slike saker som her er foreslått, vil legge til rette for dette.

Komiteen understreker at departementet mener at de foreslåtte endringene bør ha effekt for handlinger der straffeansvaret ennå ikke er foreldet på ikrafttredelsestidspunktet. Departementet legger til grunn at en slik løsning ikke vil være i strid med Grunnloven § 97 om tilbakevirkende kraft, og heller ikke med Norges folkerettslige forpliktelser.

Komiteen merker seg at det i proposisjonens kapittel 15 er foreslått en rekke endringer i straffelovens regler om foreldelse. Komiteen er enig i at både utskutt foreldelse og forlenget foreldelsesfrist er av høy viktighet for å sikre ofre for både seksuallovbrudd og andre alvorlige krenkelser tilstrekkelig beskyttelse. Komiteen mener likevel at det er nødvendig å forlenge foreldelsesfristen ytterligere for å tvinge eller forlede et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. Regjeringen foreslår å utvide foreldelsesfristen fra to til fem år, slik at slike forhold foreldes når barnet har fylt 23 år. Komiteen vil imidlertid understreke at gjentatte eksempler viser at barn som er utsatt for denne typen handlinger, ofte er langt inn i voksen alder før de klarer å fortelle om de handlinger de har blitt utsatt for. Komiteen mener derfor at en forlengelse av foreldelsesfristen til fem år ikke er tilstrekkelig, og mener foreldelsesfristen for denne typen saker bør forlenges.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av foreldelsesreglene for seksuallovbrudd og voldsforbrytelser mot mindreårige, og komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som hever det generelle nivået på foreldelsesfrister for denne typen lovbrudd».

Kapittel 17

Komiteen viser til at proposisjonens kapittel 17 inneholder forslag til adgang til å bruke visse tvangsmidler ved enkelte mindre alvorlige lovbrudd, slik det

var mulighet til etter gammel straffelov. Departementet fremmer forslag om adgang til ransaking av rom etter straffeprosessloven § 192 i saker etter straffeloven § 326 om mindre underslag og § 334 om mindre heleri, samt adgang til ransaking av person etter straffeloven § 195 i saker etter straffeloven § 162 om brudd på identifikasjonsplikten, § 326 om mindre underslag, § 334 om mindre heleri og § 353 om mindre skadeverk.

Kapittel 18

Komiteen viser videre til at proposisjonens kapittel 18 gjelder klargjøring av at påtalen anses ubetinget offentlig når ikke offentlig myndighet har begjært påtale. Komiteen merker seg at departementet foreslår at det kun er når offentlig myndighet har begjært påtale eller der det foreligger andre vilkår for påtale, at det er nødvendig å innta opplysning i tiltalebeslutningen.

Kapittel 19

Komiteen viser til at det i proposisjonens kapittel 19 foreslås at påtalekompetansen for skattesvik og for brudd på allmenngjøringsloven legges til politiet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

I

§ 185 oppheves.

II

Endringen under I trer i kraft 1. januar 2021.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen igangsette en utredning for å vurdere behovet for en ny straffebestemmelse som verner alle borgere mot særlig hatefulle ytringer, gitt en langt høyere terskel enn etter dagens straffelov § 185.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at første- og andrelinjetjenesten innen helsevesenet og skoler har tilstrekkelig krysskulturell kompetanse, spesielt kompetanse om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, veiledning om familieetablering og andre familierelaterte saker.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at familievernet har tilstrekkelig krysskulturell kompetanse, spesielt kompetanse innen sosial kontroll og æresrelatert vold, og se til at foreldre og familier som ønsker det, eller der

det meldes om behov for hjelp, får tilbud om tilpassede foreldrekurs om ulike faser i barne- og ungdomsliv som legger til rette for generasjonsdialog.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen styrke den krysskulturelle kompetansen i barnevernet, særlig kunnskap om æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, og sikre at barnevernet har gode rutiner for arbeidet med disse temaene.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utvide krisesentrenes mandat til også å omfatte oppfølging i en reetableringsfase for de som har brutt ut i forbindelse med negativ sosial kontroll, vold og æresrelatert vold, der dette er nødvendig og hensiktsmessig. Dette må medføre endringer i finansieringsordningen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding stor bokstav A, unntatt forslaget til straffeloven § 253 første ledd, som fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, og unntatt forslaget til § 185 annet ledd, som fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding stor bokstav B, romertallene I, XII og XIII fremmes av en samlet komité.

Romertallene II, III, IV, V, VI, VII, IX, X og XI fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Romertall VIII fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

A.

v e d t a k t i l l o v

om endringer i straffeloven mv. (avvergingsplikt, utenomrettslig tvangsekteskap, diskrimineringsvern, skyting mot politiet mv.)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 62 a annet ledd første punktum skal lyde:

For overtredelse av straffebud med en strafferamme på 2 år eller lavere kan *forfølgningen innstilles* hvis ikke allmenne hensyn tilsier påtale.

§ 67 annet ledd bokstav b og c skal lyde:

- b) overtredelse av straffeloven §§ 231, 234, 266, 268, 273, 321, 322, 324, 332, 333 første ledd, 335, jf. 332 og 333 første ledd, 337, 338 første ledd, 340, jf. 337 og 338 første ledd, 342, 352 første ledd, 361, 363, 365, 371, 372, 374 annet punktum, 378, 392 og 393, og
- c) overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, lov om toll og vareførsel § 16-7, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, *allmenngjøringsloven § 15*, kystvaktloven § 36 annet ledd, viltloven § 56 første ledd annet punktum, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrollloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

§ 84 første ledd skal lyde:

Dersom det er grunn til å anta at siktede er *utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd*, og har verge, har også denne partsrettigheter.

§ 94 annet ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder dersom det er grunn til å anta at siktede er *utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd*, og har verge.

§ 96 sjuende ledd skal lyde:

Er det grunn til å anta at siktede er *utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd*, skal han ha forsvarer på ethvert trinn av saken.

§ 157 annet ledd første punktum skal lyde:

Disse regler gjelder selv om straff ikke kan idømmes på grunn av reglene i straffeloven § 20.

§ 188 tredje ledd første og annet punktum skal lyde:

Samtykke ved beslutning etter annet ledd er likevel ikke nødvendig når siktede på fengslingstidspunktet *har en sterkt avvikende sinnstilstand eller psykisk utviklingshemming* og antas å være straffri etter straffeloven § 20 *annet ledd bokstav a eller c, jf. tredje ledd*. Vurderingen av om siktede antas å være straffri etter straffeloven § 20 *annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd* må bygge på en entydig sakkyndig utredning.

§ 192 annet ledd skal lyde:

Det samme gjelder når noen mistenkes for overtredelse av straffeloven §§ 323, 326 eller 334.

§ 195 annet ledd skal lyde:

Det samme gjelder når noen mistenkes for overtredelse av straffeloven §§ 162, 323, 326, 334 eller 353.

§ 196 første punktum skal lyde:

Ransaking etter foranstående bestemmelser kan foretas selv om mistenkte ikke kan dømmes til straff på grunn av reglene i straffeloven § 20.

§ 216 a annet ledd første punktum skal lyde:

Kommunikasjonsavlytting kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20.

§ 216 m annet ledd første punktum skal lyde:

Romavlytting kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20.

§ 216 o annet ledd første punktum skal lyde:

Dataavlesing kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20.

§ 251 første ledd skal lyde:

Er det grunn til å anta at siktede er *utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd* og innkalling til hovedforhandling blir unnlatt etter reglene i § 84 annet ledd, kan det bare fremmes sak om overføring til tvungen psykisk helsevern etter straffeloven § 62, tvungen omsorg etter straffeloven § 63 eller om inndragning.

§ 252 annet ledd skal lyde:

Dersom påtalen ikke er ubetinget offentlig, skal det av tiltalebeslutningen fremgå at *særskilt myndighet har begjært påtale, eller at andre vilkår for påtale er oppfylt*.

§ 277 annet ledd skal lyde:

Er flere handlinger forent i én sak, og det for noen av dem skal oppnevnes fagkyndige meddommere etter *første ledd*, behandles hele saken med fagkyndige meddommere.

§ 409 annet ledd skal lyde:

Er fornærmede under 18 år, helt eller delvis fratatt den rettslige handleevnen, antas å være *utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd*, eller død, gjelder reglene i § 93 g.

§ 459 første ledd skal lyde:

Fullbyrding av frihetsstraff eller samfunnsstraff skal utsettes dersom domfelte er blitt *utilregnelig på grunn*

av sterkt avvikende sinnstilstand eller vedkommendes helsetilstand ellers gjør fullbyrding utilrådelig.

II

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. skal § 1 første ledd fjerde punktum lyde:

Voldsoffererstatning ytes selv om gjerningspersonen ikke kan straffes fordi vedkommende *manglet skyldene etter straffeloven § 20*, eller det foreligger overskridelse av nødverge som kan føre til straffritak etter straffeloven § 81 bokstav b nr. 2.

III

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 27 første ledd annet punktum skal lyde:

Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld eller *har skyldene etter § 20*.

§ 67 første ledd tredje punktum skal lyde:

Inndragning foretas selv om lovbrøyteren *manglet skyldene etter § 20*, eller ikke utviste skyld.

§ 77 bokstav i skal lyde:

i) har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, *seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk*, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern,

§ 87 første ledd skal lyde:

Fristen for foreldelse av straffansvar regnes fra den dag det straffbare forholdet opphørte. Ved overtredelse av §§ 253, 257, 282, 284, 299, 302 eller 304 skal fristen likevel regnes fra den dag den fornærmede fyller 18 år. *Tilsvarende gjelder ved brudd på plikten etter § 196 til å avverge lovbrudd som nevnt i §§ 282, 284, 299 eller 303.*

§ 91 første ledd tredje punktum og nytt annet ledd skal lyde:

Straffansvaret for overtredelser av §§ 175, 175 b og 355 a foreldes heller ikke såfremt *en dødsfølge inngår i vurderingen av om lovbruddet er grovt*.

Har noen i samme handling begått flere lovbrudd hvorav ett ikke foreldes etter første ledd, foreldes ingen av lovbruddene.

§ 96 skal lyde:

§ 96 *Idømt straff som ikke foreldes*

Idømt straff for *overtredelser som nevnt i § 91, foreldes ikke*.

§ 174 første ledd bokstav c skal lyde:

c) på grunn av personens religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, *seksuelle*

orientering, *kjønn, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.*

§ 184 skal lyde:

§ 184 *Krenkelse av representasjonen til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som her i riket krenker *representasjonen til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon* ved å

- a) øve vold mot, opptre truende *overfor eller rettsstridig fornærme* en representant for *staten eller organisasjonen eller et familiemedlem som tilhører representantens husstand*, eller
- b) trenge seg inn i, gjøre skade på eller tilsmusse et område, en bygning eller et rom som brukes av en slik representant.

§ 185 annet ledd skal lyde:

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt *overfor noen på grunn av deres*

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) *seksuelle orientering,*
- d) *kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller*
- e) *nedsatte funksjonsevne.*

§ 186 første ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller liknende virksomhet nekter en person varer eller tjenester på grunn av personens

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) *seksuelle orientering,*
- d) *kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller*
- e) *nedsatte funksjonsevne, såfremt nektelsen ikke skyldes manglende fysisk tilrettelegging.*

§ 190 overskriften og første ledd skal lyde:

§ 190 *Ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler, eksplosiver og utgangsstoffer for eksplosiver*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt, og gjentatt eller på gravevende måte, overtrer bestemmelsene om ulovlig innføring, *utførsel*, avhendelse, erverv eller besittelse av skytevåpen, *våpendeler* eller ammunisjon *gitt i eller i medhold av våpenloven, eller tilsvarende pålegg fastsatt i medhold av våpenloven.*

§ 191 overskriften og første ledd skal lyde:

§ 191 *Grov ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler, eksplosiver og utgangsstoffer for eksplosiver*

Grov ulovlig befatning med skytevåpen, *våpendeler*, ammunisjon, eksplosiver eller utgangsstoffer for eksplosiver, straffes med bot eller fengsel inntil 6 år.

§ 196 første og annet ledd skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge *et lovbrudd* eller følgene av *det*, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at *lovbruddet* er eller vil bli begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og gjelder *lovbrudd* som nevnt i

- a) § 111 (*krenkelse av Norges selvstendighet og fred*), § 113 (*krenkelse av Norges statsforfatning*), § 115 (*angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet*), § 117 (*inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner*), § 119 (*landssvik*), § 121 (*etterrettningsvirksomhet mot statshemmeligheter*), § 123 (*avsløring av statshemmeligheter*), § 128 (*ulovlig militær virksomhet*), § 129 (*straff for deltakelse mv. i voldelig sammenslutning med politiske mål*), § 131 (*terrorhandlinger*), § 133 (*terrorforbund*), § 138 (*terrorbombing*), § 139 (*kapring av luftfartøy og skip mv.*), § 140 (*forstyrrelse av den sikre drift av luftfartøy og skip mv.*), § 141 (*bruk og utslipp av farlig stoff i tilknytning til luftfartøy og skip mv.*), § 142 (*ulovlig befatning med farlig materiale mv.*), § 143 (*gisseltaking i terrorøyemed*), § 144 (*angrep på en internasjonalt beskyttet person*), § 192 (*anslag mot infrastrukturen*), § 193 (*forbund om anslag mot infrastrukturen*), § 194 (*forstyrrelse av den sikre drift av jernbane og buss*), § 223 (*grov uriktig anklage*), § 238 (*allmennfarlig smittespredning*), § 239 (*allmennfarlig forgiftning*), § 240 (*alvorlig miljøkriminalitet*), § 253 (*tvangsekteskap*), § 255 (*grov frihetsberøvelse*), § 256 (*forbund om grov frihetsberøvelse*), § 258 (*grov menneskehandel*), § 259 (*slaveri*), § 262 annet ledd (*ekteskap med noen under 16 år*), § 274 (*grov kroppsskade*), § 275 (*drap*), § 279 (*forbund om drap eller å volde betydelig skade på kropp og helse*), § 282 (*mishandling i nære relasjoner*), § 283 (*grov mishandling i nære relasjoner*), § 284 (*kjønnslemlestelse*), § 288 (*hensettelse i hjelpe-løs tilstand mv.*), § 291 (*voldtekt*), § 295 (*misbruk av overmaktsforhold og lignende*), § 299 (*voldtekt av barn under 14 år*), § 303 (*grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år*), § 312 (*incest*), § 314 (*seksuell omgang mellom andre nærstående*), § 327 (*ran*), § 329 (*forbund om ran*), § 355 (*fremkalling av fare for allmennheten*) og § 357 (*forbund om fremkalling av fare for allmennheten*),
- b) militær straffelov §§ 50, 52 eller 96, eller
- c) sikkerhetsloven § 7-5, jf. § 11-4 fjerde ledd.

Ved overtredelse av §§ 312 eller 314 gjelder avvergingsplikten bare når den fornærmede er under 16 år. Ved overtredelse av §§ 299 eller 303 gjelder avvergingsplikten ikke dersom vilkårene i § 308 er oppfylt.

§ 196 nytt fjerde ledd skal lyde:

Tredje ledd bokstav b gjelder ikke dersom fornærmede er mindreårig og den som unnlater å avverge er barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet.

§ 253 første ledd skal lyde:

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press, herunder vedvarende psykisk eller sosialt press, tvinger noen

- a) *til å inngå ekteskap*
- b) *inn i en ekteskapslignende forbindelse. I vurderingen av om det foreligger en ekteskapslignende forbindelse skal det legges vekt på om forbindelsen er varig, oppleves som bindende og etablerer rettigheter og plikter mellom partene av rettslig, religiøs, sosial eller kulturell karakter.*

§ 257 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) *tvangsarbeid eller tvangstjenester, herunder tigging,*

Ny § 260 a skal lyde:

§ 260 a *Utleie av lokaler til ulovlig utnyttelse av noens arbeidskraft*

Den som leier ut lokaler som skal brukes til graverende eller gjentatt ulovlig utnyttelse av noens arbeidskraft, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år. Den som grovt kan bebreides for ikke å ha forstått at lokalene skulle brukes på nevnte måte, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

§ 262 skal lyde:

§ 262 *Brudd på ekteskapsloven mv.*

Den som inngår et ekteskap til tross for at han allerede er gift, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Den som inngår ekteskap med noen under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år. På samme måte straffes den som etablerer en ekteskapslignende forbindelse som nevnt i § 253, med noen som er under 16 år. Den som var uvitende om at fornærmede var under 16 år, kan likevel straffes hvis vedkommende på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet. Straff kan bortfalle dersom ektefellene er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

§ 264 annet punktum skal lyde:

Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.

§ 272 første ledd bokstav e skal lyde:

- e) *er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle*

orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller

§ 274 første ledd bokstav e skal lyde:

- e) *er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller*

§ 284 tredje ledd oppheves.

§ 305 skal lyde:

§ 305 *Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år*

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

- a) *i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år.*
- b) *tvinger eller forleder et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd, med mindre forholdet rammes av strengere bestemmelser.*

§ 316 skal lyde:

§ 316 *Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne*

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

- a) *skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling ved å yte eller avtale vederlag,*
- b) *oppnår seksuell omgang eller handling ved at slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller*
- c) *på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.*

§ 332 første ledd tredje punktum skal lyde:

*Heleri straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av manglende skyld-
evne etter § 20.*

§ 337 tredje ledd skal lyde:

*Hvitvasking straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av manglende skyld-
evne etter § 20.*

§ 352 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) *om det var motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, og*

§ 355 skal lyde:

§ 355 *Fremkalling av fare for allmennheten*

Med fengsel fra 2 år inntil 15 år straffes den som forårsaker brann, oversvømmelse, sprengning, sammenstyrtnng, sjøskade, jernbaneulykke, luftfartsulykke eller lignende ulykke, som lett kan medføre tap av menneskeliv.

Ny § 355 a skal lyde:

§ 355 a *Grov fremkalling av fare for allmennheten*

Grov fremkalling av fare for allmennheten straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge tap av menneskeliv.

§ 374 skal lyde:

§ 374 *Grovt uaktsomt bedrageri*

Grovt uaktsomt bedrageri som nevnt i §§ 371 og 372 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

IV

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skal § 12 annet ledd nr. 2 første punktum lyde:

på grunn av reglene i straffeloven § 20 ikke kan dømmes til straff for en handling som kvalifiserer for registrering.

V

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.
3. Endringene i straffeloven §§ 87, 91 og 96 får virkning i tilfeller der straffansvaret ikke er foreldet ved ikrafttreddelsen.

B.

I

Stortinget ber regjeringen utrede om avvergingsplikten i straffeloven § 196 bør utvides til også å omfatte flere straffbare handlinger, særlig straffeloven §§ 257, 260, 261, 272 b, 292, 293, 294, 300, 301, 302, 304 og 305.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis lovbeskyttelse mot at kvinner utsettes for såkalte ærbarsattester og uskyldighetskontroller før inngåelse av ekteskap, også når dette skjer på andre måter enn ved hjelp av helsepersonell.

III

Stortinget ber regjeringen sikre at alle politidistrikt har implementert politiverktøyene PATRIARK og SARA, og se til at politiet har tilstrekkelig opplæring og benytter seg av disse verktøyene.

IV

Stortinget ber regjeringen kartlegge hvordan politiets sikkerhetsvurdering fungerer i saker basert på negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, sikre beskyttelsesbehovet før vurderingen er ferdigstilt, og foreslå en

tidsfrist for sikkerhetsvurdering og tilbud om trygg bolig for mennesker som har brutt med familien.

V

Stortinget ber regjeringen innhente kunnskap om omfanget av negativ sosial kontroll av ulike alvorlighetsgrad, blant annet ved å bruke eksisterende representative undersøkelser i ungdomsbefolkningen, som Ungdata, og/eller omfangsundersøkelser om vold i nære relasjoner.

VI

Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale retningslinjer for håndtering av saker som omhandler barn som ikke møter på skolen, der det er grunn til å anta at barn er sendt ut av landet mot sin vilje.

VII

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med integreringsrådgivere som arbeider med tvangsekteskap på norske ambassader i utlandet, til å gjelde flere ambassader og flere typer transnasjonal negativ sosial kontroll og vold.

VIII

Stortinget ber regjeringen legge frem et lovforslag som forbyr søskenbarneekteskap.

IX

Stortinget ber regjeringen innføre nasjonale retningslinjer om at det ikke skal gjøres unntak fra felles undervisning i skolen og andre offentlige utdanningstilbud uten at det er en pedagogisk begrunnelse for dette.

X

Stortinget ber regjeringen sikre at Stortingets vedtak 927 (2015–2016) om å utarbeide tydeligere retningslinjer for Nav blir fulgt opp.

XI

Stortinget ber regjeringen sikre at norske imamer og andre religiøse ledere som har sin utdanning fra utlandet, må få tilbud om etterutdanning.

XII

Stortinget ber regjeringen utrede sanksjoner mot trossamfunn som bryter det særskilte straffebudet mot tvangsekteskap.

XIII

Stortinget ber regjeringen foreta en helhetlig gjennomgang av foreldelsesreglene for seksuallovbrudd og voldsforbrytelser mot mindreårige, og komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som hever det

generelle nivået på foreldelsesfrister for denne typen lovbrudd.

Oslo, i justiskomiteen, den 22. oktober 2020

Lene Vågslid

leder

Per-Willy Amundsen

ordfører

